

Uitgangspunten en praktische uitwerking “Regels en Richtlijnen m.b.t. Patiëntgebonden Vaardigheden” voor wat betreft het onderling lichamelijk onderzoek

---

Uitgangspunten

Naast het actief oefenen op een medestudent, heeft ook het passief ondergaan van lichamelijk onderzoek een duidelijke functie binnen de opleiding, in de zin dat studenten daardoor letterlijk aan den lijve ondervinden wat het lichamelijk onderzoek voor patiënten inhoudt. Bij dit laatste gaat het vooral om de wijze waarop een ander hen aanraakt, de mate waarin deze aanrakingen al of niet gevoelig of pijnlijk zijn, maar ook aan de eigen gêne die optreedt bij inspectie en onderzoek van het ontklede lichaam, hetgeen uiteraard in de klinische situatie ook van patiënten wordt verlangd. Bovendien zullen studenten in het algemeen alleen zelf actief kunnen oefenen wanneer andere studenten hen daartoe de gelegenheid bieden. Het adequaat aanleren van lichamelijk onderzoek is alleen mogelijk bij voldoende ontkleding; studenten bij wie het lichamelijk onderzoek wordt geoefend dienen zich daarom tijdens de practica te ontkleden tot op het ondergoed. Een belangrijk uitgangspunt is dat het over en weer oefenen en ondergaan van lichamelijk onderzoek plaatsvindt in een setting waarbij mannelijke en vrouwelijke studenten door elkaar oefenen en onder begeleiding staan van zowel mannelijke als vrouwelijke docenten. Dit is belangrijk omdat normaliter in de dagelijkse praktijk zowel mannelijke als vrouwelijke artsen mannelijke en vrouwelijke patiënten hebben, en vice versa, en je altijd, ongeacht sexe, met de beste voorbereiding de beste zorg wilt geven c.q. ontvangen.

Aankomende studenten geneeskunde aan het Erasmus MC dienen op de hoogte te worden gebracht van deze “Regels en Richtlijnen” en de uitgangspunten en praktische uitwerking daarvan. Wanneer zij zich als student voor de opleiding geneeskunde aan het Erasmus MC Rotterdam inschrijven, worden zij geacht de hieruit voortvloeiende rechten en plichten zoals vervat in deze praktische uitwerking, gedurende de gehele opleiding te aanvaarden.

Voorschriften

Om het onderwijs in het lichamelijk onderzoek zo zorgvuldig mogelijk te laten verlopen, dienen de volgende voorschriften in acht genomen te worden:

- 1 Het onderling lichamelijk onderzoek vindt op respectvolle en professionele wijze plaats, met adequate zorg voor privacy en discretie en optimale aandacht voor veiligheid en geheimhouding.
- 2 Docenten, student-assistenten en studenten zelf zorgen samen voor een professionele leeromgeving waarbij bovengenoemde aspecten worden gewaarborgd. Zij spreken zo nodig elkaar op gedrag en attitude aan.
- 3 Studenten nemen afwisselend de dokter- en patiëntrol aan op basis van gelijkwaardigheid en wederkerigheid.
- 4 In de dagelijkse medische praktijk vindt thoraxonderzoek plaats op een ontblote thorax. Voor het aanleren van dit onderzoek brengt dit met zich mee dat docenten en student-assistenten, bij bepaalde delen van het lichamelijk onderzoek, dan ook adviseren het onderzoek te verrichten bij een student met volledig ontblote thorax. Hierbij wordt ook de communicatie met de patiënt betrokken; studenten moeten ook leren de patiënt te vragen zich geheel te ontkleden. Studenten mogen zonder opgaaf van redenen afzien van het volledig ontbloten van de thorax. Docenten en student-assistenten bieden studenten de gelegenheid het onderling lichamelijk onderzoek te verrichten achter gesloten gordijnen dan wel kamerschermen. Ten behoeve van een optimale leeromgeving kan het advies worden gegeven de gordijnen te openen, maar studenten mogen hier zonder opgaaf van redenen vanaf zien. Docenten en student-assistenten zullen om didactische redenen wel meekijken achter de gordijnen. Wanneer studenten ervoor kiezen het lichamelijk onderzoek te ondergaan zonder volledig ontblote thorax of te oefenen achter gordijnen, heeft dit geen effect op de beoordeling van de student, ook niet wat betreft professioneel gedrag. Uit privacyoverwegingen zien docenten en student-assistenten erop toe dat de ruimte waarin het practicum plaatsvindt, aan het zicht wordt onttrokken en zo mogelijk wordt afgesloten voor derden.
- 5 Bij plenaire demonstraties van lichamelijk onderzoek wordt de medewerking van studenten, om het lichamelijk onderzoek te ondergaan, verondersteld. Studenten mogen zonder opgaaf van redenen afzien van passieve deelname aan een plenaire demonstratie.
- 6 Wanneer tijdens een onderwijssituatie een afwijkende bevinding wordt gedaan, wordt de docent of student-assistent op de hoogte gesteld. In dergelijke gevallen neemt de docent kennis van de bevinding en indien nodig wordt de student verwezen naar de eigen huisarts. De docent treedt niet op als zorgverlener.
- 7 Wanneer een student zich onheus bejegend voelt door een docent, student-assistent of medestudent, dan spreekt hij/zij daar in eerste instantie de docent of de persoon in kwestie op aan. Zo nodig of indien gewenst kan hij/zij zich wenden tot het aanspreekpunt voor het MT-onderwijs (zie hiervoor het algemene deel van de studentenhandleiding).

Bijzondere omstandigheden

In zeer bijzondere omstandigheden kunnen studenten schriftelijk dispensatie krijgen voor bovengenoemde regels in het kader van het ondergaan van lichamelijk onderzoek tijdens het onderwijs. Zie hiervoor de procedure beschreven in de facultaire "Regels en Richtlijnen m.b.t. Patiëntgebonden Vaardigheden en Patiëntencontacten". Te denken valt hierbij aan: lichamelijke verminkingen, zwangerschap of traumatische seksuele ervaringen, zulks ter beoordeling van de gemandateerde klinisch docent*.

Zoals meegedeeld aan alle studenten zal beroep op religie, opvoeding, geweten etc. als zodanig niet voldoende worden geacht om dispensatie te krijgen voor het lichamelijk onderzoek. Eventuele gegronde en beargumenteerde bezwaren dienen ruim voorafgaand (twee weken) aan het onderwijsonderdeel waarop het bezwaar betrekking heeft, schriftelijk of per mail bij de gemandateerd klinisch docent te worden ingediend. Studenten met een dispensatie voor bovengenoemde regels tonen de schriftelijke verklaring van dispensatie voorafgaand aan de les aan de docent en student-assistent. Zij hoeven geen nadere uitleg voor de verkregen dispensatie te verschaffen.

*De gemandateerde klinisch docent tot wie studenten zich kunnen wenden indien zij menen gegronde bezwaren te kunnen aanvoeren is:

Mevr. dr. J.I. Roodnat, Internist-Nefroloog
gemandateerd klinisch docent Patiëntgebonden Vaardigheden
Erasmus MC, kamer D-427
e-mail: j.roodnat@erasmusmc.nl